

Postanowienie z dnia 17 października 2011 r.

I UZ 33/11

Wydanie orzeczenia sądu drugiej instancji uchylającego wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania temu organowi (art. 477^{14a} k.p.c.) wymaga zaistnienia stanu określonego w art. 386 § 4 k.p.c. W tej sytuacji przepisy dotyczące kosztów procesu powinno stosować się odpowiednio. O wysokości kosztów należnych stronie decyduje ostateczny wynik postępowania w sprawie, a nie wynik postępowań w poszczególnych instancjach.

Przewodniczący SSN Katarzyna Gonera, Sędziowie: SN Jolanta Strusińska-Żukowska, SA Jolanta Frańczak (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 17 października 2011 r. sprawy z odwołania Krzysztofa K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w Ł. z udziałem zainteresowanego Mariusza R. o zapłatę składki wraz z odsetkami, na skutek zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 11 maja 2011 r. [...]

o d d a l i ł zażalenie.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w Ł. decyzją z dnia 30 września 2005 r. stwierdził, że Krzysztof K. jako prezes zarządu spółki akcyjnej „K.O.” w Z. ponosi całym swoim majątkiem odpowiedzialność za zobowiązania spółki z tytułu nieopłaconych składek za okres od grudnia 1999 r. do października 2000 r na ubezpieczenie społeczne wraz z odsetkami w kwocie 375.504,27 zł; na ubezpieczenie zdrowotne wraz z odsetkami w kwocie 73.693,52 zł; na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych wraz z odsetkami w kwocie 28.762,06 zł.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wyrokiem z dnia 4 października 2006 r. zmienił zaskarżoną decyzję i zwolnił Krzysztofa K. jako prezesa zarządu spółki akcyjnej „K.O.” w Z. z odpowiedzialności za zobowiązania spółki z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi, na skutek apelacji organu rentowego, wyrokiem z dnia 17 października 2007 r. uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z dnia 7 kwietnia 2009 r., Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi oddalił odwołanie, a apelację wniesioną przez odwołującego się Krzysztofa K. oddalił Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wyrokiem z dnia 10 listopada 2009 r.

Na skutek skargi kasacyjnej wniesionej przez pełnomocnika odwołującego Sąd Najwyższy, wyrokiem z dnia 8 października 2010 r., uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wyrokiem z dnia 11 maja 2011 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i sprawę przekazał Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w Ł. (pkt 1) oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w Ł. na rzecz Krzysztofa K. kwotę 23.460 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za wszystkie instancje (pkt 2). O kosztach procesu Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., wskazując, że na zasądzoną kwotę 23.460 zł złożyły się opłaty sądowe od apelacji i skargi kasacyjnej w łącznej kwocie 60 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika za wszystkie instancje sądowe w kwocie 23.400 zł (w tym: kwota 7.200 zł za prowadzenie sprawy przed Sądem Okręgowym, 2 x kwota 5.400 zł za prowadzenie sprawy przed Sądem Apelacyjnym oraz kwota 5.400 zł za sporządzenie i wniesienie skargi kasacyjnej). Sąd Apelacyjny podniósł, że wynagrodzenie należne dla pełnomocnika odwołującego się zostało ustalone w wysokości stawek minimalnych na podstawie § 6 pkt 7, § 13 ust. 1 pkt 2 i ust. 4 pkt 1 w związku z § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).

Zażalenie na postanowienie o kosztach, zawarte w punkcie 2 wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi, wniósł w imieniu odwołującego się jego pełnomocnik, zaskarżając postanowienie w części, to jest w zakresie kwoty 12.600 zł, stanowiącej wynagrodzenie adwokackie za jedno z postępowań prowadzonych przed Sądem Okręgowym oraz przed Sądem Apelacyjnym w Łodzi. Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił sprzeczność ustaleń z zebrany w sprawie materiałem dowodowym w zakresie rozpoznania wniosku o zwrot kosztów postępowania, wobec chybnego przyjęcia, że postępowanie przed Sądem Okręgowym w Łodzi było prowadzone jeden raz, co doprowadziło do zasądzenia od organu rentowego kosztów zastępstwa adwokackiego w wysokości 7.200 zł (za jedną instancję) w sytuacji, gdy postępowanie było prowadzone dwukrotnie i powinno prowadzić do zasądzenia kwoty 14.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie przed Sądem pierwszej instancji oraz że postępowanie przed Sądem Apelacyjnym w Łodzi było prowadzone dwukrotnie, co doprowadziło do zasądzenia od organu rentowego kosztów zastępstwa adwokackiego w wysokości 10.800 zł w sytuacji, gdy postępowanie to było prowadzone trzykrotnie i powinno prowadzić do zasądzenia na jego rzecz kwoty 16.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie przed Sądem drugiej instancji. Wskazując na tak sformułowane zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez zasądzenie od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w Ł. na jego rzecz kwoty 36.060 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za wszystkie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi. W uzasadnieniu wywodów zażalenia skarżący podniósł, iż analiza akt sprawy jednoznacznie prowadzi do wniosku, że sprawa prowadzona była przed Sądem Okręgowym dwa razy oraz trzy razy przed Sądem Apelacyjnym, a zatem w takiej sytuacji koszty zastępstwa procesowego powinny wynosić kwotę 36.060 zł, w tym kwotę 14.400 zł tytułem kosztów postępowania przed Sądem Okręgowym ustaloną na podstawie § 6 pkt 7 w związku z § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oraz kwotę 16.200 zł przed Sądem Apelacyjnym ustaloną na podstawie § 6 pkt 7 w związku z § 13 ust. 1 pkt 2 w związku z § 2 ust. 1 i 2 tego rozporządzenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługiwało na uwzględnienie. Stosownie do treści art. 98 § 1 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu), przy czym do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i niezbędne wydatki jednego adwokata (art. 98 § 3 k.p.c.). Wynagrodzenie adwokata regulują odrębne przepisy (art. 98 § 4 k.p.c.). Zgodnie z art. 100 k.p.c. w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone; sąd może jednak włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznacznej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu.

Powyższe przepisy ustanawiają dwie zasady rozstrzygania o kosztach procesu, to jest zasadę odpowiedzialności za wynik procesu oraz zasadę orzekania o zwrocie kosztów niezbędnych i celowych. Najogólniej rzecz ujmując za przegrywającego uznaje się ubezpieczonego, którego odwołanie nie zostało uwzględnione lub organ rentowy, w przypadku zmiany zaskarżonej decyzji i uwzględnienia odwołania. Z kolei o tym, w jakim stopniu strona wygrała lub przegrała sprawę decyduje rezultat przeprowadzonego porównania roszczeń dochodzonych z roszczeniami ostatecznie uwzględnionymi, przy czym porównania tego dokonuje się mając na względzie ostateczny wynik procesu, nie zaś rozstrzygnięcia w poszczególnych instancjach (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 sierpnia 1965 r. I CZ 80/65, OSNC 1966 nr 3, poz. 47; z dnia 8 lipca 1971 r. I CZ 103/71, niepublikowane oraz z dnia 10 października 2007 r. II PZ 36/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 319; z dnia 16 lutego 2011 r., II CZ 203/10, LEX nr 738399).

W rozpoznawanej sprawie zaskarżone orzeczenie o kosztach procesu zostało wydane w sytuacji, gdy Sąd Apelacyjny na podstawie art. 477^{14a} k.p.c. uchylił wyrok Sądu Okręgowego oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i sprawę przekazał do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Łodzi. Należy mieć na względzie, że zastosowanie tego przepisu w pierwszej kolejności wymaga zaistnienia stanu określonego hipotezą przepisu art. 386 § 4 k.p.c., ponieważ sąd drugiej instancji dokonuje wówczas oceny prawnej zgłoszonych żądań oraz

udziela wskazań co do dalszego postępowania, które są wiążące zarówno dla organu rentowego, jak i sądu rozpoznającego sprawę powtórnie (por. art. 386 § 6; uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 1986 r., III PZP 78/86, z glosami K. Kolasińskiego i S. Perestaja, OSP 1988 nr 3, poz. 48; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 1991 r., III URN 120/90, LEX, nr 14678; uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 1993 r., II URN 4/93, OSNC 1993 nr 12, poz. 229 oraz z dnia 7 stycznia 2010 r., II UK 148/09, LEX nr 577847). Orzeczenie Sądu drugiej instancji obliguje w tym stanie rzeczy organ rentowy do wydania w tej sprawie nowej decyzji, przy uwzględnieniu wskazań co do dalszego postępowania i nie rozstrzyga definitywnie, kto jest stroną wygrywającą po myśli art. 98 § 1 k.p.c.

Niezależnie od rozważań poczynionych powyżej należy zauważyć, że stanowisko skarżącego co do wysokości kosztów należnych stronie w zakresie wynagrodzenia reprezentującego ją fachowego pełnomocnika nie znajduje akceptacji w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego. Kwestia wysokości wynagrodzenia należnego pełnomocnikowi po uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania uregulowana była jednoznacznie w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 czerwca 1992 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w postępowaniu przed organami sprawiedliwości (Dz.U. Nr 48, poz. 220 ze zm.). Zgodnie z § 5 tego rozporządzenia, jeżeli skutek orzeczenia instancji wyższej doszło do ponownego rozpoznania sprawy w pierwszej instancji, adwokatowi należało się 75% wynagrodzenia za ponowne prowadzenie sprawy w tej instancji. Takiej regulacji nie zawierało już uchylające ten akt prawny rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 1997 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. Nr 154, poz. 1013 ze zm.), podobnie jak obowiązujące obecnie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. wynagrodzenie pełnomocnika przypisuje do „spraw”, a Kodeks postępowania cywilnego nie pozwala traktować „sprawy”, którą na skutek uchylenia rozpoznaje sąd pierwszej (odpowiednio drugiej) instancji, jako sprawy innej. Brzmienie art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 386 § 6 k.p.c. wskazuje, że chodzi o tę samą sprawę. Identycznie kwestię tę reguluje art. 108 § 2 k.p.c.

Należy mieć na względzie, że czynności podejmowane przez Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie każdorazowo zmierzały do rozpoznania odwołania wniesionego przez skarżącego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w Ł. z dnia 30 września 2005 r., a czynności podejmowane przez Sąd Apelacyjny przy ponownym rozpoznaniu sprawy - z uwagi na uwzględnienie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej - były kontynuacją postępowania apelacyjnego, zapoczątkowanego wniesieniem apelacji przez skarżącego. Konstrukcja środków odwoławczych sprawia, że w przypadku wydania orzeczeń kasatoryjnych sprawa może wrócić do ponownego rozpoznania przez sąd, który co do niej już wcześniej rozstrzygał. Niemniej jednak nadal mamy wówczas postępowanie, co do zasady, w tym samym przedmiocie i przed sądem tej samej instancji. Cały czas toczy się to samo postępowanie przed sądem pierwszej (drugiej) instancji, a nie dwa lub trzy różne postępowania. Stanowisko takie Sąd Najwyższy zajął już w postanowieniu z dnia 10 lutego 2011 r., IV CZ 109/10 (LEX nr 811874) oraz z dnia 6 kwietnia 2011 r., I CZ 108/10 (LEX nr 848129), stwierdzając, że w sytuacji, gdy sąd drugiej instancji orzeka ponownie, po uchyleniu jego wyroku przez Sąd Najwyższy i przekazaniu mu sprawy do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego, to przy rozstrzygnięciu o kosztach postępowania apelacyjnego powinien mieć na uwadze ostateczny wynik tegoż postępowania apelacyjnego (a nie postępowań apelacyjnych) i wysokość kosztów poniesionych przez strony w jego toku oraz wysokość kosztów postępowania kasacyjnego, bez względu na fakt dwukrotnego orzekania w postępowaniu apelacyjnym przez sąd drugiej instancji.

Wyższe wynagrodzenie przy ponownym rozpoznaniu sprawy może być wynikiem wcześniejszej zmiany przedmiotowej powództwa, co wyraźnie wynika z brzmienia § 4 ust. 2 rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, ewentualnie wobec przyznania wynagrodzenia w stawce wyższej niż minimalnej. O wysokości kosztów należnych stronie decyduje wyłącznie wynik ostateczny postępowania w sprawie, a nie ilość postępowań w każdej instancji (K. Markiewicz: Orzekanie o wynagrodzeniu pełnomocnika po uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, *Polski Proces Cywilny* 2011 nr 4, s. 101,108).

Z powyższych względów zażalenie okazało się nieuzasadnione i podlegało oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

=====